

STADEN - EN PLATS FÖR FRAMTIDENS MATPRODUKTION

2015-08-11

Av: Concrete Farming

De senaste åren har stadsodling seglat upp som en positiv trend i våra urbana miljöer. Otaliga markplättar i städerna har omvandlats till små trädgårdar insprängda bland asfalt och betong. Stadsodling har visat sig vara ett effektivt verktyg för ökad integration och demokratisering. Trädgårdarna är dessutom värdefulla som pedagogiska verktyg, något som uppskattats av skolor och förskoleverksamheter. Vi skulle kunna nöja oss här, luta oss tillbaka och klappa varandra på axeln. Men vi har faktiskt glömt något. Vi har glömt bort potentialen att faktiskt producera mat i staden. På riktigt. Inte bara som en marginell biprodukt av sociala experiment. Jag är övertygad om att staden är den utmärkta arenan för en ny generation kommersiella odlare att verka i.

På landsbygden blir lantbruken större och färre. Grödorna blir också färre och är i stort sett begränsade till de fåtal som fortfarande är kommersiellt gångbara på världsmarknaden. Monokulturer av spannmål, oljeväxter och foderväxter dominerar landskapet. En stor del av det som odlas är inte i första hand mat till människor utan avsett som foder i köttindustrin. Samtidigt expanderar städerna på jordbruksmark i världsklass och odling får ge plats åt nya bostäder och köpcenter. Markpriserna är höga, faktiskt så höga att det i stort sätt är omöjligt att dra igång ett jordbruk om man inte redan är ekonomiskt oberoende eller ärver ett lantbruk.

Samtidigt växer efterfrågan på närproducerad och ekologisk mat i framförallt städerna. Konsumenterna vill i allt större utsträckning veta varifrån maten kommer och att den är schysst producerad. Försäljningen av ekologiska produkter har aldrig varit så stor som idag. Inte heller intresset för kolonilotter och stadsodling. Detta är en bra trend. En trend som går stick i stäv med det rationella industrijordbruket, som skulle kunna leda till fler jobb inom trädgårdsnäringsen. En trend som skulle kunna göra det möjligt att leva på att odla bra mat med ekologiskt hållbara metoder. Genom att göra det i staden skulle vi kunna erbjuda stadsbon ekologiskt odlad mat av hög kvalitet, skördad samma dag, utan att det kostar en förmögenhet.

Inga mellanhänder

Genom en direkt relation mellan odlare och konsument kan mellanhänder slopas. Detta ger positiva konsekvenser för både odlare och konsument. Som konsument får du en produkt som är överlägsen i färskhet och smak. Har man en gång smakat en solmogen tomat skördad samma morgon, i peaken av sin mognad, vill man aldrig återgå till den bleka kopia som kallas tomat i butiken. Den är skördad omogen, ofta av illegal och utnyttjad arbetskraft och mognar med hjälp av etylengas i en lastbilstransport från södra Spanien. En blek kopia är just vad det är, tro mig.

När du handlar direkt från odlaren vet du dessutom vem och vad du stödjer. Du kan lära känna odlaren och vet vilket arbete hen har lagt ned. Du kan ta cykeln en sväng ner till odlingen för att titta efter om du är osäker. Det är värt att stödja. Med färre mellanhänder får odlaren en ekonomisk marginal som gör det möjligt att driva ett småskaligt odlingsystem med manuellt arbete.

Microfarming

Idag finns det väl utvecklade system för intensiv, ekologisk produktion av grönsaker på små arealer. Microfarming är en bransch som är i ständig utveckling. Ny teknik, lättillgänglig information och utbyte av erfarenheter som möjliggjorts i det kunskapssamhälle vi nu lever i har drivit på utvecklingen. Det finns idag gott om exempel på högproduktiva, intensiva odlingssystem som med våra klimatförhållanden, på mindre än ett hektar, kan förse långt över hundra hushåll med en stor variation av grönsaker under stora delar av året. Trots vår relativt korta säsong är vårt klimat ganska gynnsamt för produktion av grönsaker och bladgrönt. Ny teknik har dessutom potentialen att förlänga säsongen ytterligare. Vi kan exempelvis värma växthus med hjälp av spillvärme och sätta igång plantor tidigt med hjälp av ny LED- belysning. Små odlingssystem kräver mindre investeringar och när mycket av arbetet sker med hjälp av muskelkraft istället för fossila hästkrafter ter sig plötsligt investeringskostnaderna rimliga.

Små enaxlade traktorer, anpassade för småskalig odling, kostar en bråkdel av priset för en "riktig" traktor. De står också för en betydligt lägre förbrukning av fossila bränslen. Närheten till andra odlare i staden ger möjlighet till gemensamt ägda maskiner.

Andelsjordbruk

Under det gångna året har intresset för ett nytt sätt att producera mat vunnit mark i Sverige. Konceptet har döpts till Andelsjordbruk, men är egentligen inte alls en ny företeelse. Internationellt är det ett etablerat koncept som går under benämningen *Community Supported Agriculture* eller CSA. Idén går ut på att en grupp konsumenter knyter an direkt till en producent. Istället för att köpa produkter till ett pris styrt av marknaden, förskottsbetalar de en andel av den faktiska produktionskostnaden och får då en andel av skörden.

På så sätt slipper producenten (bonden eller odlaren) den ekonomiska risk det innebär att ligga ute med det kapital som behövs för produktionen. I ett konventionellt system kräver detta ofta att producenten får skuldsätta sig och sen hålla tummarna för att de får igen pengarna med marginal i slutet av säsongen. Genom att konsumenten förskottsbetalar produktionskostnaderna har odlaren kapital från början och kan koncentrera sig på den faktiska produktionen istället för att förlita sig på världsmarknadens outgrundliga mekanismer. Möjligheten att sälja direkt efter skörd gör att mycket av kostnaden för lagring och transport sparas in. Dessutom minskar svinnet.

Som konsument är du garanterad en andel av skörden. Vanligtvis handlar det om en låda grönsaker i veckan, men det kan även vara kött, fisk, frukt eller bär. Du kan vara säker på att produkten är färsk och du vet hur dina pengar spenderats. Det typiska inom andelsjordbruk är att det råder en total ekonomisk transparens såväl som en öppenhet kring hur maten producerats. Producenten bjuder vanligtvis in till odlingarna för rundturer och i vissa fall är odlingarna helt öppna att besöka. En del andelsjordbruk kräver dessutom medlemmarnas aktiva hjälp under något tillfälle under säsongen. Det kan vara för att få avlastning i arbetet, men handlar lika ofta om att man vill att konsumenterna ska ha en relation till hur deras mat produceras.

Andelsjordbruk är alltså inte bara ett smart sätt för odlare att få en rimlig levnadsstandard och för konsumenten att få färsk mat av hög kvalitet utan även ett sätt att fortbilda. Något som jag tror är av stor vikt för att bygga system för en hållbar matproduktion. Människor måste få en relation till maten för att förstå vad den bör kosta såväl i naturresurser som i pengar.

Det rör på sig i städerna. I Malmö satsas det på kommersiell stadsodling genom projektet *Stadsbruk* och i Göteborg finns *Stadsjord* och odlingskooperativet *Tillsammans*. Mindre andelsjordbruk har poppat upp på olika platser, men rörelsen är

fortfarande i sin vagna och det finns mycket utrymme för att utveckla systemen. Vi behöver kompetenta odlare som är villiga att våga ta steget, men för att de ska våga behöver vi också medvetna konsumenter som är villiga att prova nya sätt att konsumera. Dessutom behöver vi politiker och tjänstemän som vågar prioritera lokalt förankrade småföretagare framför nya parkeringsplatser och köpcentrum på kommunens mark. Det må vara naivt att tro att stadsodling kan föda en hel stad, men vi kan heller aldrig uppnå en verklig förändring utan att våga testa nya vägar. Verktögen finns, låt oss tillsammans bereda vägen för framtidens stadsbruk!

Läs mer

Odlingskooperativet [Concrete Farmings hemsida»](#)

Ur arkivet

Bonden Oloph Fritzéns inlägg [Stad och land närmare varann»](#)